چۆنێتی
کردنی نوێژی جەنازە و
فەزڵ و گەورەیی پاداشتی ئەنجام دانی
لە سوننەتی پێغەمبەرەدا (ﷺ)

قال رسول الله ﷺ :
((صلـوا كما رأيتمونـي أُصلـي))
متفق عليه

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی
م . محمد عبد الرحمن / کەلار

چاپی دووەم

بسم الله الرحمن الرحيم

الـحمد لله الـحي الذي لا يـموت ، وصلى وسلم على رسولِهِ الذي لـم يفارق الدنيا إلا بعد أنْ بلغ الرسالة وأدى الأمانـة ونصح الأمة وكشف الغمـة وتركنا على الـمحجة البيضاء ليلـها كنهارها لا يزيغ عنها بعده إلا هالك ، وعلى آلِهِ وأصحابِهِ وأتباعـِهِ الذين اتبعوه بإحسان إلـى يوم يقوم الناس لرب العالـمين ...

*** حوكمی ئه نجامدانی نوێژی جه‌نازه :**

زانایانی ئه‌هلی سوننه فه‌رموویانـه : ئه‌نجامـدانی نوێـژی جه‌نازه فه‌رزه له سه‌ر هه‌ندێك له موسڵمانان (فرض كفاية) ، واته فه‌رز نی‌یه له سه‌ر هه‌موو موسڵمانێك نوێژی جه‌نازه ئه‌نجام بـدات به‌ڵكو ئه‌گه‌ر ته‌نها یه‌ك موسڵمانیش ئه‌م نوێژه ئه‌نجام بـدات ئـه‌وا ئه‌م ئه‌ركـه لـه سـه‌ر ئه‌وانـه‌ی تـر ده‌كـه‌وێت ، لـه گـه‌ڵ ئه‌مه‌شـدا تاوه‌كو ژماره‌ی نوێژگه‌رانی سـه‌ر جه‌نازه‌كـه زیـاتر بێـت ئـه‌وا زۆر باشتره وه‌ك باسی ده‌كه‌ین .

*** فه‌زڵ و گه‌وره‌یی پاداشتی ئه‌جامدانی نوێژی جه‌نـازه :**

نوێژی جه‌نازه خێر و سوودێكی زۆر زۆری تێدایه هه‌م بۆ نوێژگه‌ر و هه‌م بۆ مردووه‌كه‌ش :

١ ـ خێر و سوودی نوێژی جه‌نـازه بۆ نوێژگه‌ره‌كه‌ی :

عن أبـي هريرة (ﷺ) عن النبي (ﷺ) قال : ((من صـلى على جنازةٍ ولـم يتبعها فله قيراط ، فإنْ تبعها فله قيراطان ، قيـل : وما القيراطان ؟ قال : أصغرهـما مثل أُحـد))[1].

واتـه : هەركەسـێك نوێـژ لـە سـەر جەنازەيـەك بكـات و شوێنی نەكەوێت ئەوا (قيراط)ێكـی دەسـت دەكـەوێت ، وە ئـەگـەر شوێنیشی بكەوێت ئەوا دوو (قيراط)ی دەست دەكەوێت ، ووتـرا : دوو (قيراط) چیيە ؟ فەرمووی : بچوكترينيان وەكو شاخی ئوحـد وايـە (واتـە : لـە گـەورەيی پاداشـت و قورسـی خێرەكەيـدا لـە تەرازووی چاكەكاندا) .

وفـي رواية نـحوه : ((من خرج مع جنازة مـن بيتـها وصلى عليها ثُم تبعها حتـى تدفَن كان له قيراطان من أجـر كُـل قيراطٍ مثل أُحد ، ومن صلى عليها ثُم رجع كان له من الأجر مثـل أُحد ...)) .

واتـە : هەركەسـێك لـە گـەڵ جەنازەيەكـدا لـە ماڵـەوە دەرچـێت و نوێـژی لـە سـەر بكـات و ئـەنجا شوێنيشـی بكـەوێت تاوەكو دەنێژرێت ئەوا دوو (قيراط) پاداشـتی بـۆ هەيـە هـەر يـەك

(٢) صحيح البخاري رقم : (١٣٢٣) وصحيح مسلم رقم : (٩٤٥) واللفظُ لـه ، والروايات التـي بعدها كُلها لـمسلم .

(قیراط)ی وەکو شاخی ئوحد وایە ، وە هەر کەسێك نوێژی لە سەر بکات و ئەنجا بگەڕێتەوە ئەوا ئەوەندە پاداشتی بۆ هەیە وەکو شاخی ئوحد .

وفي رواية أخرى نحوه : ((... قيل : وما القيراطان ؟ قال : مثل الجبلين العظيمين)) ، قال سالم بن عبد الله بن عمر : وكان ابن عمر يصلي عليها ثُم ينصرف فلما بلغه حديث أبي هريرة قال : لقد ضيعنا قراريطَ كثيرة)) .

واتە : ووترا : دوو (قیراط) چییە ؟ فەرمووی : وەکو دوو شاخی گەورە وان لە پاداشتدا ، (سالم)ی کوڕی (عبد الله)ی کوڕی (عمر) فەرمووی : (ابن عمر) نوێژی لە سەر جەنازە دەکرد و دەگەڕایەوە بەڵام کاتێك فەرموودەکەی (أبو هريرة)ی پێگەیشت فەرمووی : بە ڕاستی چەندەها (قیراط)ی زۆرمان لە دەست داوە .

٢ ـ خێر و سوودی نوێژی جەنازە بۆ مردووەکە :

عن كريب مولى بن عباس عن عبد الله بن عباس : أنه مات ابن له بقديد أو بعسفان ، فقال : يا كريب انظر ما اجتمع له من الناس ؟ قال : فخرجت فإذا ناس قد اجتمعوا له فأخبرته ، فقال : تقول هم أربعون ؟ قال : نعم ، قال : أخرجوه فإني سمعت رسول

الله (ﷺ) يقول : ((ما مِن رجلٍ مسلمٍ يـموت فيقوم على جنازته أربعونَ رجلاً لا يشركون بالله شيئاً إلا شفعهم الله فيه))[٢].

واته : كوڕێكی (عبد الله بن عباس) مرد ، ئەویش ووتی بە (كُريب) بڕوانە بزانە چەندێك لە خەڵك كۆبووەتەوە لە سەری ؟ ئەویش ڕۆیشت و بینی خەڵكانێك كۆبوونەتەوە بۆی و ئەنجا هەواڵی دا بە (عبد الله) ، ئەویش ووتی بە (كُريب) تۆ دەڵێیت : چل (٤٠) بن ؟ ووتی : بەڵێ ، ئەویش ووتی ئێستا دەریبكەن و ببەن چونكە من بیستوومە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەیفەرموو : هەر پیاوێكی موسڵمان بمرێت و چل (٤٠) پیاو كە بە هیچ شێوەیەك شەریك و هاوەڵ بۆ خوا بڕیار نەدەن نوێژی جەنازە ئەنجام بدەن لە سەر جەنازەكەی ئیللا خوای گەورە دەیانكات بە تكاكار بۆی و تكاكەیان وەردەگرێت .

وعن عائشة (رضي اللهُ عنها) قالت : قال رسول الله (ﷺ) قال : ((ما مِن ميتٍ يصلي عليه أمـةٌ من المسلمين يبلغونَ مائة كلهم يشفعون له إلا شفعوا فيه))[٣].

---

[٢] صحيح مسلم رقم : (٩٤٨) .

[٣] صحيح مسلم رقم : (٩٤٧) .

واتە : هەر مردوویەك بمرێت و كۆمەڵێك لە موسڵمانان كە ژمارەیان بگاتە سەد (١٠٠) موسڵمان نوێژی جەنازەی لە سەر بكەن و تكای بۆ بكەن ئیللا خوای گەورە تكاكەیان وەردەگرێت .

*** چۆنێتی ئەنجامدانی نوێژی جەنازە :**

ـ جەنازەكە ڕووەو قیبلە دادەنرێت .

ـ ئەنجا ئەگەر مردووەكە پیاو بوو ئەوا ئیمام و پێش نوێژكاری موسڵمانان لە لای سەری مردووەكەوە ڕووەو قیبلە ڕادەوەستێت ، وە ئەگەر مردووەكە ئافرەت بوو ئەوا ئیمام لە ئاساتی ناوەڕاستی‌یەوە ڕادەوەستێت .

ـ ئەنجا موسڵمانان لە پشت ئیمامەوە بە سێ ڕیز ڕادەوەستن چونكە ئەمە سوننەتە ، وە ئەگەر زیاتر بوون ئەوا دروستە لە سێ ڕیز زیاتر بوەستن .

ـ ئەنجا نی‌یەتی نوێژی جەنازە لە دڵدا دەهێنێت ، وە دەربڕین و ووتنی نی‌یەت بە زمان بیدعەیە .

ـ ئەنجا دەڕۆیتە ناو نوێژی جەنازەوە بە ووتنی (اللهُ أكبـر)ی یەكەم بەم شێوازەی خوارەوە :

١ ـ دوای (اللهُ أكبـر)ی یەكەم سورەتی (الـحمد لِلهِ رب الْعالَمِين ...) تاوەكو (... ولاَ الضالين) دەخوێنێت ، ئەنجا

دەڵێیت : (آمين) ، ئەنجا سورەتێکی تریش دەخوێنیت وەکو سورەتی : (قُلْ هو الله أحد) .

٢ ـ ئەنجا دەڵێیت : (اللهُ أكبر) ، وە دوای (اللهُ أكبر)ی دووەم صەڵاوات بۆ پێغەمبەر (ﷺ) دەخوێنیت وەکو صەڵاواتی ناو تەحیاتی نوێژەکانی تر بەم شێوازە : (**اللهم صل على محمدٍ وعلى آل محمدٍ كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد ، اللهم بارك على محمدٍ وعلى آل محمدٍ كما باركْت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد**) .

٣ ـ ئەنجا دەڵێیت : (اللهُ أكبر) ، وە دوای (اللهُ أكبر)ی سێیەم سوننەتە ئەم دوعایە بۆ مردووەکە بکەیت : ((**اللهم اغفِر له وارحمه وعافِهِ واعف عنه وأكرِم نزلَه ووسع مدخلَه ، واغسِلْه بالماءِ والثلج والبرد ، ونقهِ مِن الخطايا كما ينقى الثوب الأبيض من الدنس ، وأبدِلْه داراً خيراً مِن داره ، وأهلاً خيراً مِن أهلِهِ ، وزوجاً خيراً مِن زوجه ، وأدخِلْه الجنة ، وأعِذْه مِن عذابِ القبر و عذابِ النار**))[٤] .

---

[٤] صحيح مسلم رقم : (٩٦٣) .

وه ئەگەر کەسێك خوێنـدەواری نـەبوو یـان نەیـدەتوانی ئـەم دوعایە لە بەر بکات ئەوا دەتوانێت تـەنها بڵێـت : (اللهم اغفِر لـه وارحمه) .

٤ ـ ئـەنجا دەڵێیـت : (اللهُ أكبـــر) ، وە دوای (اللهُ أكبـر)ی چوارەم سوننەتە ئەم دوعایـە بـۆ موسـڵمانان بکـەیت :

((**اللهم اغفِر لِحيـنا وميـتِـنا ، وشـاهِدِنا وغَائِبِـنا ، وصغيرنا وكَبيرنا ، وذَكرنا وأُنثَانا ، اللهم من أَحييـته مِنـا فَأَحيِـهِ على الإسلام ، ومن توفيـته مِنـا فَتوفـه علـى الإيـمان ، اللهم لا تحرمنا أَجره ، ولا تضِلنا بعده**))[5].

ـ ئەنجا دوای تەواو بوونی ئەم دوعایە سەلام دەداتـەوە بە لای ڕاستدا ، ئەنجا بە لای چەپیشدا [٦].

چەند بیرخستنەوەیەك :

١ ـ تەنها لە گەڵ (اللهُ أكبـر)ی یەكەمدا هەردوو دەستت بەرز دەكەیتەوە تاوەكو ئاستی هەردوو شانت یان تاوەكو ئاسـتی

---

[5] صحيح سنن أبـي داود للإمام الألبانـي رقم : (٣٢٠١) .

[٦] بڕوانە كتـێبی "الوجيز فـي فقه السنة والكتـاب العزيـز" ص : (١٧٢ ـ ١٧٨) هەروەها كتێبی : "أحكام الـجنائز" للإمام الألبانـي .

هەردوو گوێت ، ئـەنجا دەسـتی ڕاسـتت لـە سـەر دەسـتی چـەپت دادەنەیت لە سەر سینگت .

کەواتە لە گەڵ باقی سێ (اللّهُ أكبـر)کانی تردا دەسـتت بەرز ناکەیتەوە چونکە ئەم دەست بەرز کردنەوەیە بیدعەیە ، بـە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە :

عن عبد الله بن عباس (رضي الله عنه) قال : ((أن رسولَ الله (ﷺ)كان يرفع يديه على الـجنازة فـي أول تكبيرةٍ ، **ثُم لا يعود**))[7].

واتە : پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە نوێژی سەر جەنازەدا لـە گەڵ (اللّهُ أكبـر)ی یەکەمدا هـەردوو دەسـتی بـەرز دەکـردەوە ، ئەنجا ئەمەی دووبارە نەدەکردەوە .

٢ ـ دروسـت نـیـە نوێـژی جـەنازە لـە نـاو گۆڕسـتاندا ئەنجام بدرێت ، بە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە :

عن أنس (رضي الله عنه) قال : ((أن النبي ﷺ نـهى أنْ يصلي علـى الـجنائز بين القبور))[8].

---

[7] حديث صحيح ، انظر كتاب "أحكام الـجنائز" للإمام الألبانـي ص : (١١٦) .

[8] صحيح الـجامع الصغير رقم : (٦٨٣٤) ، وانظـر : "أحكـام الـجنائز" ص : (١٠٨) و "الثمر الـمستطاب من فقه السنة والكتاب" للإمام الألبانـي : (١ / ٣٥٧ ـ ٣٨٢) .

واته : پێغەمبەر (ﷺ) قەدەغەی کردووە نوێژی مردوو بکریت لە سەر جەنازە لە نێوان گۆڕستاندا .

٣ ـ سوننەت وایە نوێژی جەنازە لە (مصلـى)دا ئەنجام بدرێت ، چونکە پێغەمبەری خوا (ﷺ) نوێژی جەنازەی بۆ (النجاشي) لە (مصلـى)دا ئەنجام دا [٩].

وە دروستیشە لە ناو حەرەمی مزگەوتدا نوێژی جەنازە ئەنجام بدرێت ، بە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە :

عن عائشة (رضي الله عنها) قالت : ((... ما صلى رسولُ الله (ﷺ) على سهيل بن بيضاء إلا فـي جوف الـمسجد))[١٠].

واتە : پێغەمبەری خوا (ﷺ) نوێژی جەنازەی لە سەر (سهيل بن بيضاء) ئەنجام نەدا ئیللا لە ناو ناخی مزگەوتەکەدا نەبێت .

*** فەزڵ و گەورەیی پاداشتی شوێنکەوتنی جەنازە بۆگۆڕستان :**

شوێنکەوتنی جەنازە تاوەکو دەنێژرێت خێر و سوودی (قيراط)ێکی هەیە کە بە ئەندازەی شاخێکی گەورە قورس و

---

[٩] بڕوانە : صحيح البخاري رقم : (١٢٤٥) وصحيح مسلم رقم : (٩٥١) .

[١٠] صحيح مسلم رقم : (٩٧٣) ، وە بڕوانە کتێبی : "الوجيز فـي فقه السنة" ص : (١٧٤) .

سەنگینە لە تەرازووی کردەوەکاندا ، بە بەڵگەی فەرموودەکەی پێشوو .

وە هەروەها شوێنکەوتنی جەنازە یەکێکە لە مافەکانی موسڵمان بە سەر برا موسڵمانەکانی‌یەوە :

عن أبـي هريرة (ﷺ) قـال : قـال رسـول الله (ﷺ) : ((خمس تجب للمسلم على أخيه : رد السلامِ ، وتشميت العـاطس ، وإجابةُ الدعوة ، وعيادةُ الـمريض ، **واتباع الـجنائز**))[11].

واتە : پێنج ئاکار هەیە واجب و پێویستە لە سەر موسڵمان بەجێی بێنێت بۆ برای موسڵمانی : وەڵام دانەوەی سەلام ، دوعاکردن بۆ ئەو کەسەی دەپژمێت ، وەڵام دانەوەی دەعوەت ، سەردانی نەخۆش ، شوێنکەوتنی جەنازە .

وعن أبـي هريرة (ﷺ) أن رسول الله (ﷺ) قال : ((حق المسلم على الـمسلم ست ... **وإذا مات فاتبعـه**))[12].

واتە : مافی موسڵمان بە سەر موسڵمانەوە شەشە ... ، وە ئەگەر مرد ئەوا شوێنی جەنازەکەی بکەوە .

---

[11] صحيح مسلم رقم : (٢١٦٢) .

[12] صحيح مسلم رقم : (٢١٦٢) .

قال المـناوي : ("وإذا مات فاتبعه" أي اتبع جنازته حـتى تصلي عليه ، فإنْ صحبته إلـى الدفن كان أولـى)[13].

واته : مەبەست بە "ئەگەر مرد شوێنی بکەوە" ئەوەیە کە شوێنی جەنازەکەی بکەویت بۆ ئەوەی نوێژی جەنازەی لە سەر بکەیت ، وە ئەگەر لە گەڵ جەنازەکەدا بیت تاوەکو دەنێژرێت ئەوا چاکتر و لە پێشترە .

*** لە کۆتایدا ئامۆژگاری هەموو موسڵمانان دەکەم :**

١ ـ کەوا هەوڵ بدەن ئەم سوننەتانەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) زیندوو بکەنەوە و پەیڕەوی بکەن و هانی موسڵمانیش بە گشتی بدەن بۆ پەیڕەو کردنی سوننەتەکان و ئەو چەندین (قِیراط)ـە خێرە گەورەیە لە دەست نەدەن .

٢ ـ پێویستە هەموو موسڵمانێك پێش مردنی (وەصێت) بکات بە کەسوکاری کەوا دوای مردنی هەوڵی ئەوە بدەن ژمارەیەکی زۆر لە موسڵمانان کۆبکەنەوە بۆ ئەنجام دانی نوێژی مردوو لە سەر جەنازەکەی بەڵکو بەر تکا و شەفاعەتی ئەهلی تەوحید و شوێنکەوتوانی سوننەت بکەوێت (إنْ شاء الله) .

والسلام عليكم ورحمةُ الله وبركاته ...

---

(١٣) فيض القدير : (٣ / ٣٩٠) .